

Z minulosti do prítomnosti

Poloha a časti obce

Úzka dolinka čiastočne určovala smer rozširujúcej sa obce. Dnes pozostáva zo štyroch, takmer samostatne ležiacich častí. Staré Alekšince tvoria centrum s obchodmi a školou. Pri ceste do Andača je Gecovské. Smerom k Ujlaku leží majer Lahne a pri hradskej Hlohovec- Nitra leží Žomboch, vzniknútý po pozemkovej reforme od roku 1925.

Požiar roku 1862

V akej miere zmenil veľký požiar roku 1862 usporiadanie obce, nedá sa zistiť. Podľa vierohodného podania, sú Alekšince z dôb pred požiarom vymaľované v jednej sieni prvého poschodia Jánossyho kaštieľa. Maľbu však dal ktorýsi hospodársky správca z neznalosti veci zalíčiť vápnom.

Kataster obce

V katastri obce nachodí sa:

2 780,5 katastrálnych jutár polí, 46 katastrálnych jutár lúk, 8,35 pasienkov, 24,2 kat.j. záhrad, 18,6 kat.j. lazov, 20,84 kat.j. neúrodnej pôdy. Zastavaná plocha činí 25,4 kat.jutár. Barón Salvadori a statkár Jánossy udržiavali i vinohrady. Pozdejšie tieto temer úplne vyhynuli. Nové začali gazdovia zakladať v roku 1922. Terajšia výmera činí asi 6 honov.

Rozdelenie pôdy

Z hore uvedeného množstva pôdy vlastní veľkostatkári cca 1 447,42 katastrálnych jutár, roľníci a drobní zemedelci s obcou cca 1 476 kat.jutár. V dôsledku pozemkovej reformy, rozparcelovalo sa z majetku diosekckého cukrovaru 395 kat. jutár a Jozefovi Deutelbaumovi 198 kat. jutár, spolu teda 593 kat. jutár.

Časti chotára

Z pomenovaných častí chotára za spomenutie stojí Sliváš, kde mal barón Salvadori asi 40 kat. jutár veľkú záhradu, s početne zastúpenými rastlinami teplých krajov. V Uhliskách sa pálievalo drevené uhlie. Skrky dostali pomenovanie od veľmi nerovnej pôdy. V Dieloch dostávali sluhovia svoje „tále“. Na Svetlách objavovali sa vraj svetlonosi. Na Rybníkoch dochovávali sa ryby. Krivé diely boli „tále“ zle popredelované. Terajší Žomboch nazýval sa pôvodne Žambik.

Výnosy zeme

Priemerný výnos 1 katastrálneho jutra odhaduje sa u obilia na 12 až 14 metrických centov, u repy na 100 až 140 metrických centov.

Cena zeme

Priemerná cena 1 katastrálneho jutra poľa pred rokom 1914 bola asi 700,-K, lesa asi 950,-K. Dnes predáva sa jutro poľa za 4 až 5 tisíc Kč. Cenu lesa nemožno určiť, lebo je veľmi mladý. Je to od Kamenného mosta vyššie položený takzvaný „Výmol“, vysadený v roku 1921.

Zloženie pôdy

Zloženie pôdy je hlinito- ílovité, hlinito- piesočnaté, čiastočne humus a rašelina. Celková plocha chotára je prevažne kopcovitá. Svahy sú všesmerné, údolia vo väčšine severojužné. Pôda obrába sa racionálne. Najlepšie sa darí pšenica, kukurica a repa.

Potok

Katastrom obce preteká iba jediný potok, nesprávne pomenovaný „Andač“. Smer toku je od západu na východ. Pre nevelké množstvo vody, nedá sa priemyselne využiť. Vodné živočístvo je nepatrné, pre časom (po vojne) sa objavili ondatry, boli však vyhubené. Kúpanie v potoku, pre plytkosť, je nemožné.

Rozmery obce

V smere zmieneného potoka je dĺžka obce asi 1,5 km. Šírka na stranu východnú je vymedzená Gecovskou ulicou, na strane západnej priečnou polohou ulice Žomboch. Severojužnú šírku obce tvorí vlastne jej stred, staré Alekšince, v šírke cca 0,5 km.

Svetová vojna

Do vývoja obce značne zasiahli dve udalosti: Svetová vojna a Štátny prevrat v októbri 1918. Keďže v nasledujúcich kapitolách bude zapotreby častejšie sa odvolávať k týmto časovo historickým medzníkom, prichodí mi zmieniť sa o nich.

Podľa odhadu o pravdepodobnom počte obyvateľov obce na počiatku vojny, zúčastnilo sa jej takmer 24% obyvateľov a padol značný počet, totiž 22 mužov, čiže 2,02% všetkých obyvateľov (1089 obyv.).

Padlí vo Svetovej vojne

Nevrátili sa podľa mena:

Peter Gudába

Peter Halmeš

Ján Jamrich

Štefan Jamrich

Ján Čačaný

František Bednár

Jozef Bauman

Augustín Huba

Jozef Lukáčik

Pavel Sivák

Štefan Vindiš

Štefan Hladký

Jozef Nanko

Jozef Henček

Michal Herceg

Ján Ďurčo

Viliam Halmeš

Dominik Paulik

Štefan Šturma

Jozef Reška

Mená dvoch ďalších nepodarilo sa mi zistiť. Niektoré z mien padlých (nie všetky), uvedené sú na skle okna v kostolíku.

Prevrat

O evidencii samostatného štátu československého dozvedeli sa občania iba na jar roku 1919. Až do marca manévrovalo totiž tuná maďarské vojsko z posádky v Nitre. Pozície stávalo si na vršku Maďaroš. Dôstojníci boli ubytovaní v kaštieli Salvadoriho. Jednej noci dostal veliteľ oddielu telegrafickú správu, že v Hlohovci je len asi 20 československých vojakov, ktorých má hneď prepadnúť. Útok sa síce podaril, ale o niekoľko dní zosilnené československé vojsko dobylo Hlohovec znovu a posádku rozprášilo. V marci 1919 navštívili obec četníci. Prezreli okolie a pátrali až po Zbehy. Prijatí boli vlúdne, práve tak, ako skupina našich vojakov, priševšia za nimi. Od nich dozvedeli sa občania o udalostiach štátne- politických.

Akú ozvenu mali tieto udalosti v obci je do istej miery odvislé od pomerov, ktoré sa cez prevrat preniesli do mladého štátu. Celkove bol to späť život majiteľov zeme, ich takzvaných sluhovcov a niekoľkých rodín samostatných gazdov. Starostom obce počas prevratu bol Jozef Urcikán. On bol tiež prvým starostom, voleným podľa volebného poriadku československého.

Pribúdanie obyvateľstva

Ako pribúdalo obyvateľstvo vidno z toho, že podľa sčítovania v roku 1920 mala obec 972 duší, podľa sčítovania v roku 1931 už 1082 duší, a to: 1048 rímskokatolíkov, 6 evanjelíkov augsburského vyznania a 28 židov.

Rozširovanie obce

Od roku 1918 do roku 1936 pribudlo 67 domov. Do cudziny vystaňovalo sa pomerne málo ľudí. Niekoľko rodín odišlo do Francie, ale po niekoľkých rokoch vrátil sa späť do obce. Pomerne viacerí našli si zamestnanie v meste, v štátnej službe a podobne.

Hospodárstvo obce

Všeobecný rozvoj pomerov, vyvolaný novými zákonmi a opatreniami, mal vplyv i na hospodárenie obce. Tak v roku 1924 činili obecné príjmy 25 188,-Kč a výdavky 23 262,-Kč. O desať rokov pozdejšie, v roku 1934, činili príjmy 59 238,-Kč, výdavky 53 068,-Kč. Zvýšenie položiek odvodené je hlavne príspevkami na liečenie chudobných, opravami ciest, podporami starobnými a v nezamestnanosti, výdavky osvetovými, rozšírením školy a pod.

Daňový základ obce je:

-pre daň činnú 1491,-Kč

-pre pozemkovú 13 128,-Kč

-pre ostatné 2343,-Kč

Obecné prirážky v roku 1935 činili 200 %.

Nezamestnanosť

Rozparcelovanie veľkostatkov malo za následok samozamestnanie početných rodín (bývalých zamestnancov veľkostatkov), ale v určitej miere privodilo menšiu zamestnanosť. Táto ukázala sa najmä v rokoch všeobecnej krízy hospodárskej. V roku 1933 bolo napríklad zapotreby starať sa v zimnom období o 28 ľudí, v roku 1934 o 44 ľudí a v roku 1935 o 42 ľudí. V roku 1934 prijali tunajší nezamestnaní na podporách 14 840,-Kč.

Duchovná správa

Po týchto číselných údajoch, vraciam sa k duševnému životu obyvateľov, predovšetkým teda k cirkevnej správe. Alekšince sú filiálnou obcou farského úradu v Lukáčovciach, kde podľa záznamov, bola fara zriadená už v roku 1347. Matriky vedené sú od roku 1700. Farský chrám založili údajne rehoľníci- Templári, svetskí duchovní účinkujú v ňom od roku 1397.

Matričné dáta

Podľa matričných záznamov, narodilo sa v Alekšinciach v roku 1924- 33 duší, zomrelo 11. V roku 1934 sa narodilo 27 ľudí, zomrelo 15. Sobášov v roku 1924 bolo 8, v roku 1934 bolo 5.

Pošta

Do konca októbra 1925 mala obec samostatný poštový úrad (epodientský III. triedy). V októbri spomínaného roka bol zrušený a obec pridelená bola do Rišnoviec, odkiaľ listové i balíkové zásielky prinášal obecný sluha. Toto riešenie všeobecne nevyhovovalo a obec domáhala sa preto iného riešenia. 25. októbra 1928 zdelilo poštové riaditeľstvo v Bratislave, že v obci zriaďuje poštovňu. Vedením poštovne poverený bol statkár Adolf Kučera. Ten sa však asi po pol roku úradu vzdal a odovzdal ho Štefanovi Urcikánovi. Ten ho viedol do októbra 1935. Od neho prevzala ho vdova Oľga Kratochvílová.

Poštovňa funguje tak, že zásielky neevidované preberá pri vlaku o pol deviatej hodine ráno, ostatné zásielky eviduje najprv poštový úrad v Rišňovciach, a iba na druhý deň odosiela ich poštovni k doručeniu. Zásielky z Alekšínec oddáva poštovňa pri vlaku o pol šiestej hodine večer.

Železnica

Do roku 1927 bola v Alekšinciach nádražná stanica s prednostom a telegrafom. V rokoch hospodárskej krízy železníc (klesajúca preprava), štátna správa premenila stanicu na zastávku, prevoz ktorej obstaráva železničný zariadenec.

Osvetlenie, ovocné stromky

Elektrické osvetlenie obce stavalo sa postupne. V roku 1911 zaviedol sa prúd do hospodárstva diosekského panstva, a to hlavne k poháňaniu motorového šrotovníka. Občania pripojili sa na zapojenie v roku 1923, uličné osvetlenie obce zavedené bolo v roku 1928, teda v druhom roku starostovania Štefana Urcikána. Zaňho tiež, a to v roku 1934, vysadených bolo v obci a pri cestách 750 ovocných stromkov, hlavne čerešní. Stromky zakúpené boli zo štátnej subvencie, obec priplácala po 1,-Kč. Vysadenie obstarali nezamestnaní.

Škola a osвета

Po roku 1868 školské vyučovanie v obci nejestvovalo. Deti zámožnejších rodičov navštevovali farskú školu v Lukáčovciach, ostatné deti vyučoval cez zimu tkáč František Plesl. V roku 1868 adaptovala obec domček číslo 16 (dnešný správcovský byt) a umiestnila v ňom jednotriednu rímskokatolícku ľudovú školu.

V roku 1900 postavená bola terajšia školská budova. Polovička slúžila za učebňu, druhá polovička za obecnú strekáčňu. Pozdejšie bola strekáčňa premenená na triedu. V roku 1913 bola škola zoštatnená, už ako dvojtriedna. V roku 1923 rozšírená bola na trojtriednu, v roku 1929 na štvortriednu, v roku 1932 na päťtriednu, v roku 1935 na šesťtriednu.

V roku 1919 zapísaných bolo 128 žiakov, v roku 1935 už 256 žiakov. O výstavbe novej školskej budovy sa práve pojednáva.

Štát vydržíuje školu po stránke osobnej a pôvodné dve triedy i po stránke vecnej. Školské výdavky v roku 1924 činili 6343,-Kč, v roku 1934 iba 7806,-Kč. Je teda obec jestvovaním školy štátnej, primerane ku škole neštátnej, finančne značne vo výhode.

Od roku 1922 jestvuje v obci tiež Ľudová škola hospodárska, v ktorej sa povinne vzdeláva mládež vo veku od 14. do 16. roku, osem hodín týždenne, po dobu zimných piatich mesiacov.

Školení rodáci

Po prevrate značný počet rodákov nadobudol vzdelania na školách stredných a vysokých. Sú to: František Urcikán (správca školy), Jozef Urcikán (vrchný poštový oficiál), Augustín Ploig (farár), František Gajdoš (učiteľ, † r.1936), Ľudovít Dautelbaum (hospodársky akad.), Jozef a Mikuláš Deutelbaum (obchodný akad.), Ľudovít Babušík (správca školy), Michal Holec (poštový úradník), dvaja synovia židovského kantora Ganza (pravotári), dvaja učítelia, jeden inžinierom (v Palestíne), jeden študuje medicínu, Jozef Magala (študuje filozofiu), Jozef a Imrich Bača (absolvovali obchodnú akademiu), Ján Lukáčik (absolvoval gymnázium).

Obecná knižnica

V roku 1926 založená bola obecná knižnica. Knihy sa požičiavajú raz týždenne, a sú vypožičiavané hlavne v zime v hojnom počte. Nateraz má knižnica neznámy počet zväzkov.

Spolky

Spolky jestvujú v obci dva, a to: Roľnícky dorast od roku 1933 a Jednota československého Orla od roku 1935.

Hasiči

Zbor dobrovoľných hasičov založený bol v roku 1928. Pozostáva z 18 mužov a dvoch samaritánok. Veliteľom je od založenia Július Urcikán. Striekačka zboru zakúpená bola v roku 1933, za 17 500,-Kč. Predošlá odovzdaná bola na protiúčet za 1500,-Kč. Skladište zboru vystavené bolo v roku 1933, stavebný náklad činil cca 3 tisíc Kč.

Úverové družstvo

V roku 1928 bolo tu založené Úverové družstvo, peňažný ústav s.r.o. Predsedom je statkár Ľudovít Dautelbaum. Ročný obrat činí cca 150 000,-Kč.

Včelári

V poslednom čase javí sa značný záujem o včelárenie. Nateraz včelári 6 majiteľov, ktorí majú dovedna 67 včelstiev.

Rádio

Ani v spojení zo svetom nezaostala obec za ostatnými. Rádioprístroje majú: statkári Dautelbaumovci, hospodársky správca Wurzinger, obchodník Adolf Urcikán, roľník Jozef Urcikán,

roľník Anton Podhradský, železničiar Štefan Babušík, obchodník Jozef Mttuch, vrchný oficiál v.v. Koloman Butyka, statkár Július Šubert, správca školy Jaroslav Vlček.

Telefón

Telefón nachodí sa v obci iba jeden, a to u správy diosekského panstva. Nateraz láskavosťou správy je umožnené používať ho za príslušný poplatok aj súkromným stránkam. Stanica telefónu je zavedená ako Hlohovec č.36, takže telefonovanie s Hlohovcom je bezplatné, kdežto s bližšími Rišňovcami podlieha platbe.

Susedné obce

Železnčná trať spája Alekšince na západe s Rišňovcami (4 km), na východe s Andačom (3 km), severne ležia Lukáčovce (3,6 km), južne Ujlak (poľnou cestou 6 km). Vlakové spojenie s mestami Nitrou a Hlohovcom obstaráva 6 vlakových spojov denne.

Úrady v obci

Vzájomné nažívanie občanov je naskrze veľmi dobré. Štátne úrady v obci sú: Štátna ľudová škola, so správcom Jaroslavom Vlčkom, Železničná stanica, so správcom Františkom Novosadom, Poštovňa s vedúcou Oľgou Kratochvílovou. Správu diosekského hospodárstva vedie inžinier Hugo Wurzinger. Správcom Ľudovej školy hospodárskej je štátny učiteľ Ladislav Frlička.

Správa obce

Samosprávu obce vykonáva 18 členov Obecného zastupiteľstva, zvolených vzájomnou dohodou a to: za Republikánsku stranu 4, za Hlinkovú ľudovú stranu 4, za Sociálnodemokratickú stranu 4, za Komunistickú stranu 4, za Československú ľudovú stranu 1, za Židovskú stranu 1. Starostom obce je od roku 1927 roľník Štefan Urcikán, jeho námestkom je roľník Jonáš Halmeš a kolár Ľudovít Čambal. Pokladníkom obce je Jozef Novák. Vedúcim notárom je v tomto čase Július Doskočil, prideleným notárom je Michal Valo.